

УДК 378.091.2:331.548

© Ю. І. Калюжна

orcid.org/0000-0002-7453-9637

<https://doi.org/10.33989/2226-4078.2023.2.288299>

КАЛЮЖНА Юлія Іванівна

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАЦІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті розглядається одне з найважливіших питань сучасної вищої школи: розвиток готовності до виконання професійної діяльності студентів-психологів у ході навчального процесу. Аналізується поняття як готовності до праці у цілому, так і довготривалої готовності до реалізації фахових обов'язків особистістю. Вирізняються різні теоретичні підходи до вивчення проблеми психологічної готовності у вітчизняній психолого-педагогічній літературі. Особлива увага приділяється вивченню функціонального аспекту цього складного психологічного утворення. На основі цього наводяться результати опитування та тестового дослідження готовності студентів-психологів реалізовувати певний алгоритм налаштування на професійну діяльність. Він передбачає окреслення мети професійних зусиль, вибір оптимальних для її досягнення засобів і, зрештою, аналіз отриманого результату з метою подальшої корекції та вдосконалення фахових дій. Аналізуються перешкоди та ускладнення, які відчувають студенти на цьому шляху та вирізняються їх причини. Вказуються особливості організації процесу викладання психологічних дисциплін у вищій школі з метою оптимізації формування саме функціонального аспекту готовності студентської молоді до самостійної професійної діяльності та постійного самовдосконалення. Розглядаються чинники, які сприяють розвитку налаштованості майбутніх психологів на виконання фахових дій та шляхи їх активізації у навчальному процесі. Розкривається значення активних методів навчання у підготовці студентів до майбутньої ефективної трудової діяльності.

Ключові слова: *готовність до професійної діяльності, довготривала готовність до праці, мета, засоби, результат праці, напрямки розвитку готовності до професії.*

Постановка проблеми. Сучасні динамічні зміни, які відбуваються в суспільному житті України, висувають нові вимоги до такої підготовки фахівців, яка б забезпечила їх конкурентоспроможність на ринку праці, здатність до швидкого реагування на ускладнення змісту і форм професійної діяльності.

Прискорення науково-технічного прогресу та підвищення ролі людського фактора у виробничих процесах обумовлюють необхідність забезпечення психологічної готовності до праці майбутніх фахівців протягом їх навчання у вищій школі. Особливої уваги при цьому сьогодні заслуговує підготовка спеціалістів професій соціономічного типу, які передбачають роботу з людьми, соціальними групами, колективами. Така діяльність висуває вимоги до різнобічної компетентності фахівця у галузі психології, готовності до реалізації широкого спектру дій, спрямованих на реалізацію професійних функцій. В умовах вищої школи розвиток таких якостей супроводжується певними складнощами. На фоні досить обмеженого досвіду взаємодії студентів з психологічними проблемами осіб різних вікових категорій та соціальних груп у ході навчального процесу має відбутися поєднання глибоких теоретичних знань про сутність їх професійних обов'язків та специфічні засоби їх виконання з практичними навичками та вміннями. Це становить суттєву проблему у формуванні готовності молоді до професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Проблема становлення особистості майбутнього фахівця глибоко досліджувалася у роботах вітчизняних фахівців: Б. С. Братуся, С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, В. О. Сластьоніна, О. І. Бондарчука та ін. Так, зміст та структура готовності фахівця до професійної діяльності розглядалися в роботах Л. В. Кондрашової, В. О. Моляко, О. С. Тарановської, П. П. Горностая, О. М. Кокуна та ін. Проте варто зазначити, що, не дивлячись на велику кількість робіт з цього питання, проблема змісту та структури особистісної готовності до професійної діяльності потребує подальшого поглибленого вивчення та конкретизації.

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття готовності до праці вирізняється багатогранністю. Так, А. О. Смирнов до її складу, насамперед, включає характеристик-

ки, які стосуються загального позитивного ставлення до трудового процесу. Це, передусім, готовність виявляти установку на високу продуктивність праці та її якість; здатність організовувати та планувати власні дії. Окрім цього, готовність до праці передбачає високу дисципліну праці, яка базується на вольових якостях особистості; прояви ініціативи та творчості у праці; уміння працювати у колективі (Карамушка, 2013).

Аналіз сучасних наукових джерел з цих питання налаштування особистості на продуктивну професійну працю (Антонова, 2011; Байбекова, 2013; Білуха, 2005; Карамушка, 2003; Литвиненко, 2014; Моначин, Попик, 2016; Прокопенко, 2011 та ін.) дозволяє вирізнити різні теоретичні підходи до вивчення проблеми психологічної готовності. Серед них, насамперед, можна вирізнити особистісний та функціональний. У контексті особистісного підходу психологічна готовність до праці визначається як суттєвий компонент розвитку суб'єкта праці, яка зумовлює високу ефективність діяльності завдяки усвідомленню ним власних потреб, цінностей, прагнень і на основі цього – розвиток необхідних для успішної роботи професійно-важливих якостей. Така психологічна готовність є запорукою оптимальної працездатності та стабільної продуктивності фахової діяльності особистості. У рамках функціонального підходу готовність до праці розглядається як такий стан психічних функцій, який забезпечує ефективне виконання професійних обов'язків. З одного боку, він обумовлюється достатнім обсягом інформації щодо змісту, структури професійних функцій, а з іншого – внутрішніми характеристиками особистості, які сприяють успішності діяльності. При цьому психологічна готовність аналізується за такими основними аспектами, як цільовий (наявність усвідомленої мети діяльності), операційний (засвоєні навички та уміння, необхідні для реалізації цілей), інструментальний (оволодіння засобами та знаряддями для виконання професійних задач) та продуктивний, який полягає як у досягненні результату діяльності, так і в його адекватній оцінці самою особистістю. Таким чином, перший з цих підходів полягає в дослідженні особливостей комплексу психічних функцій, які забезпечують ефективність праці. Інший підхід передбачає вивчення довготривалої психологічної готовності як системи якостей, які є запорукою успішної діяль-

ності в різних ситуаціях. Проте варто зазначити, що у сучасних дослідженнях частіше розглядаються саме психологічні якості особистості, які утворюють стабільну систему і забезпечують передбачуваний успіх діяльності. Але не менш важливою проблемою для розвитку психологічної готовності до професійної праці в умовах вищої школи є вивчення її функціонального аспекту. Як зазначають сучасні дослідники, у контексті готовності до праці особистість виявляє спочатку здатність до постановки конкретної мети діяльності з урахуванням власних потреб та професійних завдань, створює певну модель подальших дій. Наступним кроком є підбір та застосування доцільних прийомів, засобів та знарядь, не обхідних для її втілення. Зрештою, людина реалізує готовність виконати професійну діяльність, порівнює як проміжні, так і кінцеві результати роботи з поставленою метою і при необхідності здатна коректувати увесь трудовий процес або його окремі фрагменти. Тому, організовуючи навчальний процес у вищій школі, варто орієнтувати студентів на такий алгоритм опанування професійними знаннями та вміннями, який і забезпечить оптимальну готовність до виконання фахової діяльності.

Завданням нашого дослідження було виявлення налаштованості студентів на реалізацію цих етапів професійної праці. Нами було застосовано методiku А. А. Карманова «Мета–Засіб–Результат» та анкетування студентів I-II курсів психолого-педагогічного факультету. Вибірка досліджуваних складала 98 осіб віком 18-20 років.

Виклад основного матеріалу. Результати емпіричного дослідження дозволяють прийти до таких висновків.

У цілому студенти розуміють значення постановки системи послідовних цілей у ході розв'язання професійних задач. Але вони відзначали, що постановка конкретної мети як у ході аналізу психологічних феноменів, так і при опануванні практичними навичками часто вимагає вольових зусиль, а її зміст не завжди вдається достатньо логічно аргументувати. Тим більше ускладнення виникають у ситуаціях, коли необхідно визначити систему послідовних цілей для успішного виконання складного фахового питання. Так, опановуючи тему «Професійна консультація» при освоєнні курсу «Психологія праці» студенти зазвичай

вказують окремі цілі роботи психолога: корекційну, діагностичну чи просвітницьку. Неважко зрозуміти, що такі прояви пов'язані, передусім, з недостатнім практичним досвідом студентів. За шкалою «Мета» вищеозначеної методики середня оцінка по вибірці становить 2 бали, що свідчить про утруднення вирішення орієнтирів у виконанні професійних дій. Студенти вказували, що постановка конкретної мети як у ході аналізу психологічних феноменів поведінки дітей та дорослих, так і при опануванні практичними навичками нерідко вимагає від них значних вольових зусиль, а її зміст вони далеко не завжди здатні вичерпно пояснити. Таку тенденцію було виявлено у 41% членів вибірки. Тому значна частина студентів (38% від числа опитуваних) виявили схильність прийняти вказівку чи допомогу викладача, посилаючись на його професійний авторитет при формулюванні готової мети діяльності.

За шкалою «Засоби» середня оцінка по групі досліджуваних становить 1 бал. Це є свідченням того, що опитувана молодь відчуває періодичні значні труднощі у виборі засобів праці. Анкетування студентів виявило, що кожний третій з них пов'язував це з невиразністю поставленої мети, її невисокою особистісною значущістю або невеликою імовірністю її досягнення за рахунок власних зусиль. Досить значна частина студентів (42%) при опитуванні вказували також недостатній практичний досвід як основну причину ускладнень у виборі адекватних засобів та прийомів виконання конкретних професійних завдань. При цьому варто зазначити, що переважна більшість досліджуваних (67%) вбачали шляхи подолання ускладнень у розвитку цього аспекту готовності до майбутньої професії за рахунок освоєння засобів фахової роботи у ході практичних, лабораторних занять з психологічних дисциплін та під час виробничої практики.

Оцінка за шкалою «Результат» у середньому по вибірці становить 7 балів, що свідчить про деяку гіпертрофованість ставлення піддослідних до підсумку своїх зусиль. Результат освоєння змістових моментів майбутньої професії вони пов'язують переважно з оцінкою з боку викладача. При цьому 58% опитуваних відзначали, що висока оцінка вдалого результату викликає зазвичай перебільшені позитивні емоції, а невдачі – переживання розчарування та тривоги. Оскільки оцін-

ка результату при цьому має зовнішній характер, вона сприймається студентами як дещо непередбачувана, а інколи й випадкова. Проте 52% опитуваних відзначали необхідність створення у ході викладання навчальних дисциплін умов для взаємного оцінювання підсумків діяльності, аналізу та самооцінки студентами отриманих результатів. На їх думку, це дозволило б посилити аспект логічного обґрунтування правильності дій та шляхів їх вдосконалення у безпосередній професійній діяльності.

Отримані дані нашого дослідження дозволяють окреслити основні чинники та напрямки розвитку готовності до професійної діяльності у навчальному процесі майбутніх психологів.

Так, Л. М. Богдан вирізняє дві групи чинників формування психологічної готовності до професійної діяльності. До першої з них («умовно внутрішніх», або індивідуально-особистісних) відносяться усвідомлені протиріччя між наявними досягненнями студентів та необхідним рівнем професійного становлення. Окрім цього, ця група чинників охоплює також широкий спектр мотивів особистості, наявність потреби у постійному самовдосконаленні, а також чіткість уявлень про зміст професійних завдань та рефлексію професійного становлення у ході ідентифікації з професією. До іншої групи чинників («умовно зовнішніх», або соціально-педагогічних) автором відносяться суттєві аспекти організації навчального процесу у вищій школі. Серед найактуальніших з них можна вирізнити залучення студентів до активної діяльності; забезпечення позитивного емоційного клімату під час освоєння професійних знань, умінь та навичок, використання системи критеріїв адекватного оцінювання рівнів сформованості налаштованості на працю та створення умов для творчого підходу до навчання та підготовки майбутніх психологів у цілому (Богдан, 2016).

У навчальному процесі вищої школи особливої актуальності набуває проблема поєднання цих чинників. Так, В. О. Моляко зазначає особливу значущість наближення навчальних завдань майбутніх психологів до реальних виробничих умов. Еталоном майбутньої роботи має стати при цьому професійний рівень діяльності як певний орієнтир, який спрямовує зусилля студентів на освоєння процесу фахової праці (Моляко, 1989).

При цьому варто залучати майбутніх психологів до таких видів діяльності, які передбачають послідовну постановку мети, підбір засобів її досягнення та аналіз і оцінку досягнутого результату. Розвитку функціонального аспекту психологічної готовності до професійної діяльності може слугувати моделювання виробничих ситуацій, складання планів та розробок фахових дій, професіограм, узагальнених характеристик особистості тощо.

Особливої значущості при цьому набуває застосування активних методів навчання, які забезпечують максимальну самостійність студентів у визначенні та формулюванні цілей фахової праці та підбір адекватних засобів для досягнення її ефективності. При цьому викладач займає позицію організатора навчання, а студенти є активними учасниками начального процесу.

Так, застосування інтерактивних методів дозволяє створити важливі умови для підвищення як особистісної, так і колективної пізнавальної активності за рахунок низки суттєвих організаційних моментів. Суб'єктом навчання виступає не окремих індивід, а група взаємодіючих студентів, у якій відбувається реалізація моделі спілкування особистостей у реальній спільній творчій діяльності, спрямованій на виконання завдань професійного змісту.

Сьогодні найпоширенішими серед них є метод дискусії, мозкового штурму, обговорення наукових питань у вигляді круглого столу, ділові ігри та тренінгові заняття. Велика увага має приділятися підбору завдань для самостійного освоєння, які б стимулювали окреслення мети і умов її колективного досягнення. Навчальний матеріал при цьому варто орієнтувати на реальний рівень підготовленості студентів з урахуванням їх інтересів та потреб у знаннях. Таким чином викладач має можливість вчасно скоректувати навчальні задачі, максимально залучити студентів до формулювання як кінцевої мети, так і системи проміжних цілей, надати їм актуальності і особистісної значущості. Особлива увага при цьому приділяється розвитку інтегрованого мисленнєвого процесу. Для цього підбираються навчальні задачі, які студенти мають навчитися розв'язувати загальними способами, виходячи з уже засвоєних теоретичних знань. При цьому не варто недооцінювати попереднє усне або

письмове опитування молоді з приводу зацікавленості важливими проблемами з певної тематики, оскільки воно може бути основою для розробки завдань для спільного розв'язання та подальшого обговорення. Оцінка результатів пошукової діяльності здійснюється не за формальними ознаками, а за ефективністю використання набутих знань та вмінь у ході розв'язання завдань практичного змісту. Студентів заохочують аналізувати та пояснювати явища та процеси у контексті їх професійної діяльності. Важливого значення набуває також аналіз негативного досвіду студентів при розв'язанні професійних проблем. Тому до складу навчальних задач для інтерактивних занять можуть входити вивчення і аналіз помилок, допущених психологами у їх фаховій діяльності. Викладач може використати деякі завдання, які передбачають забезпечення помилок з боку учасників з метою подальшого аналізу їх причин. Студенти мають при цьому самостійно оцінити результативність власних дій, визначити причини помилки та розробити оптимальну послідовність розв'язку запропонованої задачі. Інтерактивне навчання дозволяє подолати розбіжність у часі між засвоєнням нових знань та їх практичним використанням, забезпечуючи поєднання здатності студентства до вирізнення професійних цілей, доцільного підбору засобів їх досягнення та застосування чітких критеріїв оцінки результативності власних дій.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Аналіз суті функціонального підходу до вивчення та особливостей розвитку психологічної готовності до праці студентів у навчальному процесі вищої школи свідчить про важливість застосування інтерактивних методів викладання психологічних дисциплін для формування їх дієвої пізнавальної мотивації та ефективного професійного зростання. Створення професійно значущих ситуацій, які передбачають взаємодію студентів при розробці основних аспектів фахової діяльності, сприяє налаштуванню молоді на її освоєння як у теоретичному, так і практичному аспектах. При цьому застосування активних методів навчання у ході лекційних, практичних та лабораторних занять з психологічних дисциплін передбачає подальшу розробку цілеспрямованої системи педагогічних впливів на формування

особистості як суб'єкта праці у цілому, спрямованих на розвиток психологічної готовності до обраної професії.

Список використаних джерел

- Антонова Н. О. Психологічні детермінанти готовності до професійної діяльності психолога. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*. 2011. Т. 2, вип. 6. С. 20–24.
- Байбекова Н. Р. Формування готовності майбутніх психологів до консультативної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Психологія*. 2013. № 4. С. 38–41.
- Барчій М. С. До проблеми професійного становлення майбутніх психологів. *Вісник Національного університету оборони України*. 2015. № 3 (46). С. 14–19.
- Білуха Т. І. Проблема професійного становлення психолога-практика. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 21-22 жовтня 2005 р. Хмельницький : ХНУ, 2005. С. 27–33.
- Богдан Л. М. Психологічна готовність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. *Актуальні проблеми психології*. 2016. Т. XI, вип. 14. С. 5–13.
- Бондаренко О. Ф. Психологічні особливості студентської молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 4. С. 8–11.
- Даниленко Н. В. Формування професійно важливих якостей студентів-психологів у процесі становлення їхньої особистісної зрілості. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2015. Вип. 50. С. 47–53.
- Карамушка Л. М. Психологічна готовність студентів до здійснення майбутньої професійної кар'єри: зміст, структура, рівень і чинники. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2013. Вип. 16. С. 211–219.
- Карамушка Л. М. *Психологія управління* : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2003. 344 с.
- Книш А. Є. Структура особистісної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів-тренерів. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2014. № 1. С. 84–91.
- Литвиненко І. С. Особистісний аспект – проблематика професійного становлення студентів-психологів. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія*. 2014. Т. 19, вип. 1 (31). С. 186–194.

- Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ : Знання, 1989. 48 с.
- Моначин І. Л., Попик Т. В. Сутність поняття психологічної готовності до діяльності. *Актуальні задачі сучасних технологій* : матеріали V Міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів. Тернопіль, 2016. С. 351–352.
- Низовець-Кропта О. А. Впровадження інтерактивних методів навчання у процес професійної підготовки майбутніх психологів. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*. 2016. № 9. С. 94–98.
- Прокопенко А. В. Психолого-педагогічні детермінанти формування психологічної готовності психологів до професійної діяльності. *Наукові записки. Психологія і педагогіка*. 2011. Вип. 18. С. 222–229.
- Чаплак Я. В. Формування готовності психолога-консультанта до професійної діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 253–266.
- Шевченко Н. Ф. Становлення професійної свідомості практичних психологів у процесі фахової підготовки : монографія. Київ : Миллениум, 2005. 298 с.

References

- Antonova, N. O. (2011). Psykholohichni determinanty hotovnosti do profesiinoy diialnosti psykholoha [Psychological determinants of readiness for the professional activity of a psychologist]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Psykholohichni nauky [Scientific Bulletin of Mykolaiv State University named after V. O. Sukhomlynskyi. Psychological sciences]*, 2, 6, 20-24 [in Ukrainian].
- Baibekova, N. R. (2013). Formuvannya hotovnosti maibutnikh psykholohiv do konsultatyvnoi roboty u vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh [Formation of readiness of future psychologists for consulting work in higher pedagogical educational institutions]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Psykholohiia [Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin. Psychology]*, 4, 38-41 [in Ukrainian].
- Barchii, M. S. (2015). Do problemy profesiinoho stanovlennia maibutnikh psykholohiv [To the problem of professional formation of future psychologists]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy [Bulletin of the National Defense University of Ukraine]*, 3 (46), 14-19 [in Ukrainian].

- Bilukha, T. I. (2005). Problema profesiinoho stanovlennia psykholoha-praktyka [The problem of professional development of a psychologist-practitioner]. In *Profesiine stanovlennia osobystosti: problemy i perspektyvy [Professional development of personality: problems and prospects]: materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 27-33). Khmelnytskyi: KhNU [in Ukrainian].
- Bohdan, L. M. (2016). Psykholohichna hotovnist yak skladova profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Psychological readiness as a component of professional training of future specialists in the social sphere]. *Aktualni problemy psykholohii [Actual problems of psychology]*, XI, 14, 5-13 [in Ukrainian].
- Bondarenko, O. F. (2003). Psykholohichni osoblyvosti studentskoi molodi ta problemy profesiinoi pidhotovky psykholohiv-praktykiv [Psychological features of student youth and problems of professional training of practicing psychologists]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota [Practical Psychology and Social Work]*, 4, 8-11 [in Ukrainian].
- Chaplak, Ya. V. (2011). Formuvannia hotovnosti psykholoha-konsultanta do profesiinoi diialnosti [Formation of the psychologist-consultant's readiness for professional activity]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav [Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs]*, 2, 253-266 [in Ukrainian].
- Danylenko, N. V. (2015). Formuvannia profesiino vazhlyvykh yakosti studentiv-psykholohiv u protsesi stanovlennia yikhnoi osobystisnoi zrilosti [Formation of professionally important qualities of psychology students in the process of forming their personal maturity]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Psykholohiia [Bulletin of Kharkiv National Pedagogical University named after H. S. Skovoroda. Psychology]*, 50, 47-53 [in Ukrainian].
- Karamushka, L. M. (2013). Psykholohichna hotovnist studentiv do zdiisnennia maibutnoi profesiinoi kariery: zmist, struktura, riven i chynnyky [Psychological readiness of students to pursue a future professional career: content, structure, level and factors]. *Pravnychi visnyk Universytetu «KROK» [Law Bulletin of "KROK" University]*, 16, 211-219 [in Ukrainian].
- Karamushka, L. M. (2003). *Psykholohiia upravlinnia [Management psychology]: navch. posib*. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].
- Knysh, A. Ye. (2014). Struktura osobystisnoi hotovnosti do profesiinoi diialnosti maibutnikh psykholohiv-treneriv [The structure of personal readiness for professional activity of future psychologist-

- trainers]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy [Theory and practice of social systems management]*, 1, 84-91 [in Ukrainian].
- Lytvynenko, I. S. (2014). Osobystisnyi aspekt – problematyka profesiinoho stanovlennia studentiv-psykholohiv [The personal aspect is the problem of the professional development of psychology students]. *Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova. Psykholohiia [Bulletin of ONU named after I. I. Mechnikova. Psychology]*, 19, 1 (31), 186-194 [in Ukrainian].
- Moliako, V. O. (1989). *Psykhologichna hotovnist do tvorchoi pratsi [Psychological readiness for creative work]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
- Monachyn, I. L., & Popyk, T. V. (2016). Sutnist poniattia psykholohichnoi hotovnosti do diialnosti [The essence of the concept of psychological readiness for activity]. In *Aktualni zadachi suchasnykh tekhnolohii [Actual tasks of modern technologies]: materialy V Mizhnarodnoi naukovo-tekhnichnoi konferentsii molodykh uchenykh ta studentiv (pp. 351-352)*. Ternopil [in Ukrainian].
- Nyzovets-Kropta, O. A. (2016). Vprovadzhennia interaktyvnykh metodiv navchannia u protses profesiinoy pidhotovky maibutnikh psykholohiv [Implementation of interactive learning methods in the process of professional training of future psychologists]. *Ukrainskyi psykholoho-pedahohichnyi naukovyi zbirnyk [Ukrainian psychological and pedagogical scientific collection]*, 9, 94-98 [in Ukrainian].
- Prokopenko, A. V. (2011). Psykholoho-pedahohichni determinanty formuvannia psykholohichnoi hotovnosti psykholohiv do profesiinoy diialnosti [Psychological and pedagogical determinants of the formation of psychological readiness of psychologists for professional activity]. *Naukovi zapysky. Psykholohiia i pedahohika [Proceedings. Psychology and pedagogy]*, 18, 222-229 [in Ukrainian].
- Shevchenko, N. F. (2005). *Stanovlennia profesiinoy svidomosti praktychnykh psykholohiv u protsesi fakhovoy pidhotovky [Formation of professional consciousness of practical psychologists in the process of professional training]: monohrafiia*. Kyiv: Myllynyum [in Ukrainian].

Y. Kalyuzhna

**DEVELOPMENT OF FUTURE PSYCHOLOGISTS' READINESS
FOR PROFESSIONAL WORK IN THE EDUCATIONAL PROCESS**

The article deals with one of the most important issues of modern higher education – the development of psychology students' readiness to perform professional activities during the educational process. The concepts of readiness for work in general and long-term readiness for the realization of professional duties by an individual are analyzed. There are different theoretical approaches to studying the problem of psychological readiness in psychological and pedagogical literature. Special attention is paid to the study of the functional aspect of this complex psychological formation. Based on this, the results of a survey and test study of psychology students' readiness to implement a certain algorithm of adjustment to professional activity are presented. This algorithm involves outlining the goal of professional efforts, choosing the optimal means to achieve it, and, ultimately, analyzing the obtained result aimed at further correction and improvement of professional actions. Obstacles and complications experienced by students on this path are analyzed and their causes are distinguished. The peculiarities of the organization of the process of teaching psychological disciplines in higher education are indicated in order to optimize the formation of the functional aspect of student youth's readiness for independent professional activity and constant self-improvement. The factors that contribute to the development of the disposition of future psychologists to perform professional actions and the ways of their activation in the educational process are considered. The importance of active learning methods in preparing students for future effective work is revealed.

Key words: *readiness for professional activity, long-term readiness for work, goal, means, result of work, directions of development of readiness for the profession.*

Надійшла до редакції 25.07.2023 р.